

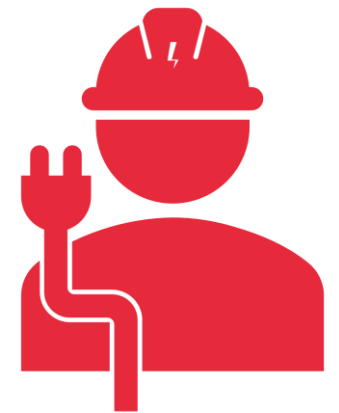
Artur Kosecki,
Uniwersytet Szczeciński

Semantyczna teoria poznania a inżynieria pojęciowa

Cele

(C1) To omówienie argumentacji Ajdukiewicza przeciwko idealizmowi transcendentalnemu z artykułu „Problemat transcendentalego idealizmu w sformułowaniu semantycznym”. Zamierzam podjąć próbę wykazania, że zastosował on w swojej argumentacji trzy metody: (I) tzw. procedurę rekonstrukcyjną, (II) eksplikację i (III) parafrazę semantyczną.

(C2) Jest to rozważenie programu semantycznej teorii poznania jako projektu w ramach inżynierii pojęciowej.

Agenda

1. Inżynieria pojęciowa.
2. Analiza pojęciowa w Szkole Lwowsko-Warszawskiej a inżynieria pojęciowa.
3. Semantyczna teoria poznania a krytyka idealizmu transcendentnego.
4. Semantyczna teoria poznania a inżynieria pojęciowa.

Inżynieria pojęciowa

W takiej sytuacji swoje zajęcie najchętniej określiłbym jako inżynierię konceptualną. Ponieważ dokładnie w taki sam sposób, w jaki inżynier bada strukturę rzeczy materialnych, mając na względzie ich funkcjonalność i zastosowanie, filozof bada strukturę myśli. Zrozumienie tej struktury wiąże się z wyjaśnieniem, w jaki sposób działają jej części i jak się ze sobą łączą. Oznacza znajomość tego, co się zmieni – na gorsze lub na lepsze – jeśli dokona się odpowiednich modyfikacji. Taki właśnie cel nam przyświeca, kiedy badamy strukturę pojęciową kształtującą nasz obraz świata. Nasze pojęcia i idee tworzą bowiem mentalne domostwo, w którym żyjemy. Może się okazać, że będziemy dumni ze wzniesionych budowli. Ale możemy też uznać, iż domagają się one zburzenia i postawienia na nowo, od fundamentów. (Blackburn 1999/2002, 2)

Inżynieria pojęciowa

- Projekt „amelioracyjny” (Haslanger 2000; 2004).
- Projekt „konstrukcyjny” (Floridi 2012).
- Projekt „oszczędne ramy” (Cappelen 2018).
- Projekty „inżynierii odwrotnej” (Thomasson 2020, Queloz 2021).
- Projekt „abolicjonizmu” (Cappelen 2023).

Analiza pojęciowa w Szkole Lwowsko-Warszawskiej a inżynieria pojęciowa

Za Brożek wyróżnić można cztery etapy procedury rekonstrukcyjnej (2022, 161–162):

- (E1) Uwzględnienie korpusu materialnego lub korpusu werbalnego w analizie.
- (E2) Badanie danych w korpusie w celu wyodrębnienia składników pojęcia.
- (E3) Formułowanie definicji ujmującej wynik rekonstrukcji.
- (E4) Testowanie uzyskanej definicji w ramach rekonstrukcji.

Analiza pojęciowa w Szkole Lwowsko-Warszawskiej a inżynieria pojęciowa

Za Brożek wyróżnić można cztery etapy procedury rekonstrukcyjnej (2022, 161–162):

- (E1) Uwzględnienie korpusu materialnego lub korpusu werbalnego w analizie.
- (E2) Badanie danych w korpusie w celu wyodrębnienia składników pojęcia.
- (E3) Formułowanie definicji ujmującej wynik rekonstrukcji.
- (E4) Testowanie uzyskanej definicji w ramach rekonstrukcji.

Propozycja modyfikacji:

- (E1m) Uwzględnienie korpusu materialnego lub korpusu werbalnego lub korpusu historycznego.

Semantyczna teoria poznania a krytyka idealizmu transcendentznego

(I) Procedura rekonstrukcyjna.

(II) Eksplikacja.

(III) Parafraza semantyczna.

Semantyczna teoria poznania a krytyka idealizmu transcendentanego

Ajdukiewicz odwołał się do kontynuatorów myśli Kanta – Cohena i Heinricha Rickerta (E1m). Pierwszy z wymienionych jest założycielem szkoły marburskiej, podczas gdy drugi reprezentuje szkołę badeńską.

- (...) świat rzeczywisty jest korelatem pewnych sądów w sensie logicznym, więc idealnych znaczeń pewnych zdań, a nie czyichś procesów sądenia. (Ajdukiewicz 1937/2006, 272)
 - Sądzymy mianowicie prawdziwość wtedy i tylko wtedy, gdy sądy wydajemy wedle tych norm. (Ajdukiewicz 1937/2006, 272)
-

Semantyczna teoria poznania a krytyka idealizmu transcendentznego

Zaproponowany przez Rickerta termin posłużyło Ajdukiewiczowi do bardziej precyzyjnej definicji terminu podmiotu transcendentznego. Tym samym, termin ten można definiować w kontekście filozofii wspomnianego neokantysty (E3):

- Podmiot transcendentzny **(PT)**: jest to zbiór wszystkich podyktowanych przez normy transcendentne sądów logicznych, który wyczerpuje ogół prawd.

Teraz teza idealizmu transcendentznego może brzmieć następująco:

- **(TPR)** Cały świat realny, zarówno fizyczny i jak psychiczny jest zbiorem sądów logicznych podyktowanych przez te normy.
-

Semantyczna teoria poznania a krytyka idealizmu transcendentalnego

Dokonując rozbioru terminu „podmiot transcendentalny” (E2) zwróci uwagę jeszcze, że użyty przez Rickerta termin normy transcendentalne jest nieprecyzyjny:

(...) operują owym pojęciem norm, które niestety nie jest dość jasno przez Rickerta postawione.
(Ajdukiewicz 1937/2006, 272)

Semantyczna teoria poznania a krytyka idealizmu transcedentalnego

Wyjściowa teza idealizmu transcedentalnego:

(WTI): Wedle niego cały świat realny, zarówno fizyczny, jak i psychiczny, jest korelatem świadomości. (1937/2006, 271)

Po zastosowaniu (I) procedury rekonstrukcyjnej do terminu „podmiot transcedentalny” (rozumianej także jako „świadomość w ogóle”):

(TPR) Cały świat realny, zarówno fizyczny i jak psychiczny jest zbiorem sądów logicznych podyktowanych przez te normy.

Po dokonaniu (II) eksplikacji terminu „normy transcedentalne” na dyrektywy znaczeniowe lub reguł bezpośredniego wynikania z systemów dedukcyjnych (III) parafraza semantyczna **(WTI)** brzmi:

(PS) (...) w języku nauk przyrodniczych prawdziwe są tylko sądy podyktowane przez reguły bezpośredniego wynikania, właściwe temu językowi, czyli prawdziwe są w tym języku tylko te zdania, które są tezami tego języka (1937/2007, 273-274).

Semantyczna teoria poznania a krytyka idealizmu transcedentalnego

W kontekście (E4) można dyskutować, na ile po analizie rekonstrukcyjnej, eksplikacji i parafrazy mowa o faktycznym stanowisku idealizmu transcedentalnego.

Semantyczna teoria poznania a inżynieria pojęciowa.

- (A) Antypsychologizm.
- (B) Szata nominalistyczna.
- (C) Nacisk na semantykę.
- (D) Badanie struktury języka.

Podsumowanie

(C1) To omówienie argumentacji Ajdukiewicza przeciwko idealizmowi transcendentalnemu z artykułu „Problemat transcendentального idealizmu w sformułowaniu semantycznym”. Zamierzam podjąć próbę wykazania, że zastosował on w swojej argumentacji trzy metody: (I) procedurę rekonstrukcyjną, (II) eksplikację i (III) parafrazę semantyczną.

- Ajdukiewicz zastosował w artykule metody: tzw. procedurę rekonstrukcyjną, eksplikację i parafrazę semantyczną – które uznać można za „inżynieryjne”.
-

Podsumowanie

(C1) To omówienie argumentacji Ajdukiewicza przeciwko idealizmowi transcedentalnemu z artykułu „Problemat transcedentalnego idealizmu w sformułowaniu semantycznym”. Zamierzam podjąć próbę wykazania, że zastosował on w swojej argumentacji trzy metody: (I) tzw. procedurę rekonstrukcyjną, (II) eksplikację i (III) parafrazę semantyczną.

- Ajdukiewicz zastosował w artykule metody: tzw. procedurę rekonstrukcyjną, eksplikację i parafrazę semantyczną – które uznać można za „inżynieryjne”.

(C2) Jest to rozważenie programu epistemologii semantycznej jako projektu w ramach inżynierii pojęciowej.

- Sprowadzenie problematyki filozoficznej na płaszczyznę semantyczną, przy zastosowaniu metod, które określić można mianem „inżynieryjnych”.
-

Bibliografia

- Ajdukiewicz, Kazimierz (1937/2006). „Problemat transcendentnego idealizmu w sformułowaniu semantycznym”. W: *Język i poznanie*, tom I, 264-277. Warszawa: PWN.
 - Blackburn, Simon (1999/2002). *Myśl. Zaproszenie do filozofii*. Tłum. J. Karłowski. Poznań: REBIS.
 - Brożek, Anna. 2020. *Analiza i konstrukcja. O metodach badania pojęć w Szkole Lwowsko-Warszawskiej*.
 - Brożek, Anna. 2022. „Rekonstrukcja pojęć w Szkole Lwowsko-Warszawskiej. Teoria i praktyka”. *Roczniki Filozoficzne*, Tom LXX, zeszyt 2, 155–178.
 - Cappelen, Herman. 2018. *Fixing Language*, Oxford: Oxford University Press.
 - Cappelen, Herman. 2023. *The Concept of Democracy*. Oxford: Oxford University Press.
 - Creath, Richard. 1990. *Dear Carnap, Dear Van. The Quine – Carnap Correspondence and Related Work*. Berkeley, CA: University of California Press.
 - Floridi, Luciano. 2011. „Defence of Constructionism: Philosophy as Conceptual Engineering”. *Metaphilosophy*, Vol. 42, No. 3, pp. 282-304.
 - Thomasson, Amie. 2020. „A Pragmatic Method for Normative Conceptual Work”. W: *Conceptual Engineering and Conceptual Ethics*, red. Herman Cappelen, David Plunkett i Alexis Burgess, 435–458. Oxford: Oxford University Press.
 - Haslanger, Sally. 2000. „Gender and Race: (What) Are They (What) Do We Want Them to Be?”. *Nous* 34, no. 1: 31–55.
 - Olech, Adam. 2014. *Semantyczna teoria poznania*. Częstochowa: Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie.
 - Queloz Matthieu. 2021. *Genealogy as Conceptual Reverse-Engineering*. Oxford: Oxford University Press.
 - Woleński Jan. 1983. „Kazimierz Ajdukiewicz jako filozof języka i poznania”. W: *Filozofia współczesna*, red. Zbigniew Kuderowicz. Warszawa: PWN.
 - Woleński Jan. 1989. *Szkoła Lwowsko-Warszawska*. Warszawa: PWN.
-